

11.6.2015

לכבוד
מר נפתלי בנט
שר החינוך
רח' שבטי ישראל 34
ירושלים 91911
בפקס: 02-5602246

שלום רב,

הנדון: הוצאת הצגת "הזמן המקביל" מסל התרבות הארצי

1. הרינו לפנות אליך בעקבות החלטתך לדברך להוציא את הצגת "הזמן המקביל" מסל התרבות הארצי וזאת למרות שוועדת סל התרבות הארצי הותירה את ההצגה בסל התרבות ובכך פעלת בעצמך ובניגוד לדעת חברי הוועדה המקצועית. המדובר בהצגה אשר אושרה ע"י ועדת הרפרטואר השייכת לסל התרבות עוד בחודש אפריל 2014 ונכנסה לסל התרבות הארצי מאז.
2. כידוע, מדובר בהצגה שחברה לאחר מחקר רב המציגה את עולמם של אסירים ביטחוניים בבתי כלא בישראל ואשר נכתבה בהשראת המכתבים ששלח האסיר הפוליטי וליד דקה בנוגע לקשר הרומנטי שלו עם אהובתו ורצונו בבניית כלי מוסיקלי בכדי לנגן בו בחתונתו. בהצגה זו ביקש היוצר "לגלות את הבנאדם באסיר ולא את הקלישאה אשר עושה ממנו סמל וסטטיסטיקה ושוכחת שהוא בן-אדם עם סיפור חייו, רצונות וחלומות". (ר' אתר הבמה לתרבות: <http://www.habama.co.il/Pages/Event.aspx?Subj=1&Area=1&EventId=15310>).
3. מאז אישורה ע"י וועדת הסל באפריל 2014, ההצגה הוצגה מעל ל-26 פעמים בשפה הערבית עם תרגום לעברית לקהלים שונים לרבות לתלמידי בתי ספר וקיבלה ביקורות חיוביות. יודגש, כי ההצגה אינה נותנת לגיטימיות למעשים של אסיר פוליטי כזה או אחר ואינה נוגעת למעשים שהובילו לעונש שהוטל על האסיר.
4. הוצאת ההצגה מסל התרבות בגלל התנגדות קבוצה זו או אחרת לתוכן ההצגה בטענה לפגיעה ברגשות, כאשר התוכן עצמו משקף סיפור אמיתי הנוגע למציאות הפוליטית בה אנו חיים, משמעה הגבלת חופש הביטוי בשל סתירתו לדעה והשקפת הרוב במדינה עד כדי "סתירת פיות". כמו כן, הוצאתה של ההצגה מסל התרבות משמעה פגיעה בחופש האומנות והיצירה שהוא בגרעין הזכות לחופש הביטוי. מדובר אף בפגיעה בעקרון השמירה על פלורליזם תרבותי וחינוכי שמשרד החינוך מחויב בהם. החלטתך גם פוגעת קשות בזכות לשוויון שכן היא מפלה את התאטרון על רקע של השקפה חברתית או פוליטית.

5. עוד יצוין, כי הוצאת ההצגה מהסל תפגע קשות בתלמידי בתי הספר הערביים שיימנע מהם לצפות בהצגה במסגרת פעילות בית הספר, שכן הוצאת ההצגה מסל התרבות משמעה הפסקת מימון הצגתה בבתי הספר. החלטתך מהווה פגיעה במטרות החינוך המעוגנת בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953 הכוללת, בין היתר, פיתוח "יחס של כבוד לזכויות האדם, לחירויות היסוד, לערכים דמוקרטיים, לשמירת החוק, לתרבותו ולהשקפותיו של הזולת..." וכן "לפתח את אישיותו של הילד והילדה... להרחיב את אופקיהם התרבותיים ולחשפם לחוויות אמנותיות." בכך החלטתך חוסמת קיומו של דיון ציבורי מהותי בקרב התלמידים שיש בו הכרה בעקרון הפלורליזם בדעות והשקפות, דבר שהוא חיוני ליצירת שוק דעות חופשי.
6. הפסיקה העליונה פסלה הגבלות שהוטלו על חופש הביטוי למרות הטענות שהועלו בדבר הפגיעה בקונצנזוס הציבורי, בלכידות החברתית, ברגשות הציבור או אפילו ביחסי החוץ של מדינת ישראל. כך, לדוגמא, בג"ץ ביטל החלטת המועצה לביקורת סרטים ומחזות אשר אסרה על הצגת מחזה בשל הפגיעה ברגשות הציבור עקב ההשוואה שהועלתה במחזה בין הממשל הישראלי לבין ממשל הכיבוש הנאצי ואף נקבע, כי "במשטר דמוקרטי, קיומה או חדלונה של יצירה הוא ביטוי לכוח הפנימי הטמון בה ולא ביטוי לכוח השלטון המפקח עליה" (בג"ץ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד (מא) 421, 433 (1987)). במקרה אחר נקבע כי "המועצה אינה רשאית להגביל השמעתם של ביטויים שמעיקרם הם אידיאולוגיים או פוליטיים אך משום שרשויות השלטון, חלק מהציבור או אף רובו חולקים על ההשקפות המובעות בגדרם" (בג"ץ 316/03 בכרי נ' המועצה לביקורת סרטים, פ"ד נח(1) 249, 272, 266 (2003)).
7. יתר על כן, הטענה לפיה ההצגה מאנישה את האסיר הפוליטי, גם אינה מצדיקה פגיעה בחופש הביטוי וחופש היצירה. שכן בית המשפט העליון עצמו אבחן בין המעשה של האסיר לבין זכויותיו בכותלי בית הכלא והדגיש כי כל אסיר הנמצא בכותלי בית הכלא זכאי לזכויות חוקתיות בסיסיות ביניהם הזכות לכבוד. הכרה בכבוד האסיר משמעה הכרה באנושיות שלו כבן אדם.
8. אף אם אכן יש בהצגה כדי לפגוע ברגשות של אנשים מסוימים הטוענים לכך, פגיעה זו אינה עוברת את גבול המותר בחברה דמוקרטית האמורה להיות מבוססת על פלורליזם וסובלנות לדעות שונות ונוגדות. מה גם שלא מדובר בעניין של "קהל שבוי", שכן כל מי שטוענים לפגיעה ברגשותיהם אינם חייבים לצפות בהצגה (ר' בג"ץ 806/88 universal city studios נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, מג(2) 22 (1989)).
9. זאת ועוד, ההחלטה להוציא את ההצגה מסל התרבות, כאשר הוועדה המקצועית המוסמכת בעניין החליטה פה אחד להשאירה, מעידה על כך שההחלטה נבעה משיקולים פוליטיים גרידא, שהינם שיקולים לא ענייניים והזרים לתכלית לשמה הוענקה סמכות זו, ועל כן דינה פסלות. הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר ההחלטה פוגעת בזכויות חוקתיות כמפורש בהרחבה לעיל.
10. על יסוד האמור לעיל, נבקש לחזור מהחלטתך להוציא את ההצגה "הזמן המקביל" מסל התרבות הארצי ולהותיר החלטת וועדת הרפרטואר מחודש אפריל 2014 על כנה.

בכבוד רב,

מונא חדאד, עורכת – דין

סאוסן זהר, עורכת – דין